

Právní aspekty NFT

V dnešní nejisté době, kdy se společnost stále vypořádává s dozvuky covidové pandemie a nově čelí výzvám, které přinesla válka na Ukrajině, mezi které mimo jiné patří i vysoká inflace, se lidé čím dál více zajímají o alternativní uchovatele hodnoty majetku.

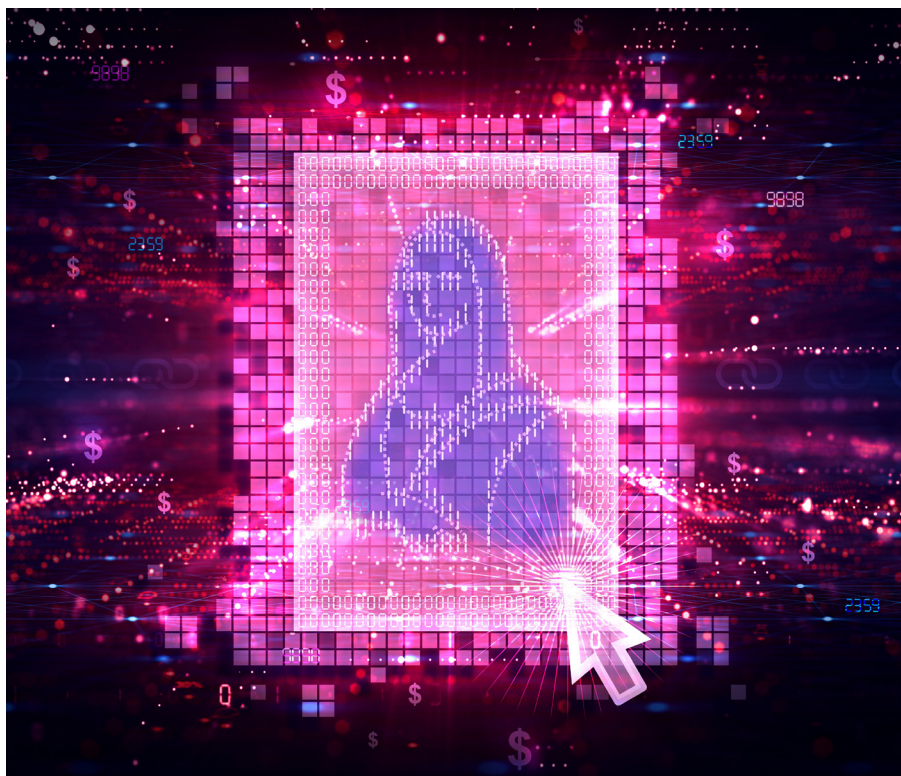
Postupným vývojem přes investování do akcií a investičních fondů, se už delší dobu velkému zájmu těší též kryptoměny a nedávne době se do hledáčku dostaly i tzv. NFT.

Co se skrývá pod zkratkou NFT?

Zkratka NFT pochází z anglického spojení non-fungible token, tedy doslovně přeloženo jako nezaměnitelný či nenahraditelný token. V podstatě se jedná o záznam digitálního umění. Stejně jako tradiční umění, každé původní NFT je originál a může mít pouze, až na některé výjimky, jednoho vlastníka. Konkrétně se NFT vyskytují například v podobě obrazů, hudby, textu, ale například i jako internetové domény. NFT i kryptoměny slouží zejména jako investiční nástroj, nicméně zásadní rozdíl mezi nimi tkví v tom, že kryptoměny jsou volně zastupitelné, vzájemně zaměnitelné a lze je používat jako platidlo stejně jako eura či dolary, neboť mají standardizovanou hodnotu. Díky své jedinečnosti NFT jednoznačně určitelnou hodnotu nemá.

Právní povaha NFT

NFT v současné době nepodléhají žádné právní regulaci. To, zda v čase dojde k vytvoření právních předpisů, je otázkou. V mezích české platné právní úpravy lze o NFT uvažovat jako o věci, přesněji řečeno o věci nehmotné dle ustanovení § 496 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Ve smyslu následujících ustanovení občanského zákoníku se jedná o věci movité a nezužitelné. Podstatnou vlastností NFT je též jejich nedělitelnost. Nárůst popularity NFT se v poslední době promítá do principu jejich nezastupitelnosti, kdy vznikají tzv. frakční NFT. NFT jsou vlastníky rozděleny na několik kusů, což umožňuje více zájemcům o konkrétní NFT nakoupit a vlastnit jeho část. V podstatě jde o nabytí podílu na NFT.

Odborná veřejnost se nyní většinou shoduje na tom, že NFT nelze považovat za cenné papíry. Nabytím vlastnictví k této nehmotné věci nedochází zároveň k nabytí vlastnictví jejího podkladu a práv s ním spojených, nabyvatel získává vlastnické právo pouze k samotnému tokenu, který je uložen v jeho virtuální peněženke. NFT je tedy potvrzením o existenci digitálního vlastnictví určité věci zapsané v kryptopeněženke nabyvatele. Lze si jej tedy představit jako určitou informaci, třeba jako výpis z veřejného seznamu, nebo derivát daného díla. NFT tudíž nenaplnují zákonnou definici cenných papírů ve smyslu ustanovení § 514 občanského zákoníku, jakožto hmotného substrátu, resp. zápisu v příslušné evidenci, s nímž je právo spojeno takovým způsobem, že je po vydání cenného papíru nelze uplatnit ani převést.

Jak bylo již uvedeno výše, každé nově vytvořené NFT je originál, jehož hodnota se v čase mění. Přestože nejde zabránit kopírování původních NFT, stejně jako není možné zabránit vytváření kopií

nebo padělků originálních uměleckých děl, vlastníkem původního tokenu může být jen jedna osoba. Díky existenci NFT v digitálním světě je jednoduché své vlastnické právo prokázat. Převod vlastnického práva je dvoufázový. Titulem pro nabytí vlastnického práva bývá nejčastěji tzv. chytrá smlouva (smart contract), který funguje na bázi počítačového kódu. Smluvní strany vyplní údaje a sjednají podmínky transakce. Když se splní předpoklad předurčený v počítačovém kódu k provedení transakce, např. dojde k připsání ceny za NFT ve prospěch peněženky jeho původce, transakce se zapíše do blockchainu a kupující nabude vlastnické právo k danému NFT, resp. k certifikátu o zápisu prokazujícím existenci práv k digitální kopii podkladového díla. Zápis tedy funguje jako modus. Zároveň zápis zajišťuje trvalost této transakce, jelikož jakmile k němu jednou dojde, nelze jej v zásadě nikterak modifikovat. Zápis ale neslouží pouze jako neprůstřelný důkaz o nabytí vlastnického práva k NFT, ale zároveň též jako důkaz o původu a originalitě daného tokenu.

NFT a některé aspekty práva duševního vlastnictví

NFT je v digitálním světě potvrzením vlastnictví k určitému digitálnímu dílu, přičemž NFT samo o sobě dílem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, v platném znění, není, jelikož se jedná pouze o odkaz na podkladové dílo, a proto nepoživá právní ochranu dle autorského zákona. Z toho důvodu není možné zamezit vytváření jeho kopií, jako je tomu možné u autorských děl chráněných autorským zákonem. Zároveň nabyvatel koupí NFT nezískává žádná práva k podkladovému dílu ani k jeho digitální podobě, a proto není ani oprávněn uplatňovat autorská práva ve smyslu autorského zákona.

Nicméně podkladová díla často autorskoprávní ochranu požívají. Při vytváření NFT tedy mohou zejména nastat tři autorskoprávně relevantní situace. Za prvé dojde k vytvoření NFT původcem, který jako zdroj použije své autorské dílo, a tudíž jedná v souladu s autorským zákonem. V druhém případě původce NFT využije volné dílo ve smyslu ustanovení § 28 autorského zákona, ke kterému majetková práva vymezená v ustanovení § 12 a násl. autorského zákona již zanikla. Ve třetí situaci využije tvůrce k vytvoření NFT jako podklad určité dílo, ke kterému autorská práva jiné osoby nadále trvají.

V případě, že dojde k vytvoření NFT bez souhlasu autora podkladového díla a tvůrce NFT neoprávněně takové dílo užije, pak autorovi podkladového díla trvá ochrana, kterou mu v českém právním řádu zaručuje ustanovení § 40 a násl. autorského zákona. Té se může domáhat jednak vůči původci NFT, tak i vůči jeho nabyvateli. Je nutné dodat, že domoci se ochrany v krypto světě nebude, vzhledem k decentralizaci blockchainu, anonymitě uživatelů a neexistující právní regulace, nijak lehké. Nejvhodnějším způsobem, jakým chránit svá práva, je se přímo obrátit na tržiště, na kterém došlo k předmětné transakci s žádostí o odstranění tokenů.

Nabyvatel NFT jednající v dobré víře v řádné nabytí NFT, který kvůli porušení autorských práv původce NFT nebude moci uplatňovat svá práva k NFT, se bude muset spolehnout na dostatečné ošetření takové situace v samotném smart con-

tractu, případně v transakčních podmínkách tržiště prostřednictvím kterého bylo NFT prodáno.

Kromě autorského práva může transakcemi s kryptoměnami dojít též k porušení jiných práv duševního vlastnictví, zejména k zásahu do ochranné známky. K newyorskému soudu byla v lednu 2022 podána žaloba společnostmi v koncernu Hermès proti Masonu Rothschildovi, který vytvořil digitální kolekci kabelek, které nazval „METABIRKINS“, přičemž ke každé z nich bylo vytvořeno NFT, které se staly předmětem transakcí. Společnost Hermès, vlastník mezinárodní ochranné známky „BIRKIN“, ve své žalobě mimo jiné uvedla, že vytvořením výše uvedených NFT se Mason Rothschild dopustil porušení průmyslových práv plynoucích z ochranné známky, parazitoval na pověsti a vyvolal nebezpečí záměny. Soudní spor stále probíhá, přičemž je jasné, že ať dopadne jakkoliv, rozsudek bude významným precedencem v této oblasti.¹

Dalším aspektem souvisejícím s NFT je výplata licenčních poplatků (royalties), které pro tvůrce NFT znamenají nespornou výhodu. O tu se zaslouhuje právě blockchain, na jehož základě celý systém NFT funguje. Tvůrce NFT totiž obdrží licenční poplatek v podstatě za každou transakci jeho NFT. Díky původnímu zápisu v blockchainu jsou veškeré transakce konkrétního NFT jednoduše dohledatelné a licenční poplatky jsou následně připsány do autorovy virtuální peněženky vždy po jejich provedení. Výše licenčních poplatků se odvíjí od smluvních podmínek uvedených ve smart contractu či podmínek tržiště, většinou se pohybují v rozmezí 5–10 % ceny tokenu. Tímto je autorům zaručen trvalý příjem za užívání jejich díla. Nicméně je nutno dodat, že licenční poplatky náleží všem tvůrcům NFT, tudíž i těm, kteří zhotovili NFT neoprávněně.

Úskalí NFT transakcí

Největším problémem obchodování s NFT je jejich neukotvenost. Jejich regulace, kromě případných AML omezení, která se na ně vztahují například ve španělských či portugalských zákonech, neexistuje v žádném právním řádu. Ačkoliv se nyní diskutuje o možné právní regulaci NFT a v některých státech se již formuje zákonná úprava, vznikají soudní prece-

denty či jsou navrhována omezení, nadále zůstává oblast NFT autonomní oblastí. Kvůli neexistujícím pravidlům je tedy na smluvních stranách transakce, aby se dohodly na podmínkách chytré smlouvy. To však zvyšuje pravděpodobnost podvodných a spekulativních jednání ze strany tvůrců NFT vůči důvěřivým nabyvatelům. Tím se rovněž otevírají dveře ke sjednávání nestandardních, pro některé právní řády často neznámých smluvních podmínek. Příkladem je případ britského výtvarníka Damiena Hirsta, který v rámci projektu „The Currency“ vytvořil 10 000 obrazů a k nim 10 000 korespondujících NFT. V červenci roku 2021 si mohli zájemci NFT koupit, přičemž měli jeden rok na to se rozhodnout, zda se chtějí stát vlastníky NFT (tokenů), anebo fyzických děl. Druhá verze díla byla nenávratně zničena. Poté, co si zájemci zvolili preferovanou možnost, nabyli k ní nejen vlastnické právo, ale též majetková autorská práva k zaznamenanému dílu, což je v systému common law, na rozdíl od českého právního řádu, možné.²

Právních aspektů a úskalí souvisejících s NFT je možno kvalifikovat více. V některém z dalších článků proto bude zajímavé věnovat se právnímu vztahu NFT a regulačního rámce digitálního obsahu, právům spotřebitelů se zaměřením na NFT nebo například přístupům jednotlivých právních řádů k dané problematice.

JUDr. Lucie Brostíková, BA,
advokátka / IP & IT Law Team Leader
Rödl & Partner, advokáti, s.r.o.

Rödl & Partner

Poznámky:

¹ Jedná se o soudní řízení zahájené dne 14. ledna 2022 u U.S. District Court in the Southern District of New York pod sp. zn. 1:22-cv-00384.

² V rámci projektu „The Currency“ byla prodána celá tvorba Damiena Hirsta v poměru 5.149 ks fyzických obrazů a 4.851 ks NFT. Dostupné online z: <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/artist-damien-hirst-will-burn-thousands-of-paintings-in-nft-experiment-180980529/>.